

ЮВІЛЕЇ

Леонід Андрійович ІЛЬІН

Цього року виповнилося 80 років видатному вченому Леоніду Андрійовичу Ільїну.

Він народився 15 березня 1928 року в Харкові. У 1953 році Леонід Ільїн закінчив 1-й Ленінградський медичний інститут з відзнакою і після цього служив на Військово-морському флоті. Був начальником медичної служби бойового корабля. Протягом цього періоду Л.А. Ільїн створив першу на Чорноморському флоті радіологічну лабораторію. Після демобілізації працював у Ленінграді старшим науковим співробітником медично-біологічного відділу Науково-дослідного інституту Військово-морського флоту СРСР. У 1961 році його було обрано за конкурсом керівником лабораторії радіаційного захисту Ленінградського науково-дослідного інституту радіаційної гігієни Міністерства охорони здоров'я Російської Федерації, в 1962 році — призначено заступником директора з наукової роботи цього інституту.

Багато років Леонід Андрійович був директором та науковим керівником Державного наукового центру — Інституту біофізики, який за успіхи в розвитку науки неодноразово нагороджувався.

Основні наукові дослідження Л.А. Ільїна присвячені найважливішим напрямкам радіаційної меди-

цини: дослідженню та створенню лікарських препаратів і способів захисту організму від дії гамма-нейтронного опромінення, інкорпорації радіонуклідів в організмі та контактного радіоактивного забруднення шкірних покривів, ран та опіків; розробці медико-гігієнічних проблем захисту професіоналів та населення при створенні та освоєнні нових атомних технологій і у випадку радіаційних аварій; регламентації допустимих рівнів опромінення людини; радіобіології низькоінтенсивного опромінення і прогнозуванню стохастичних наслідків радіоактивного опромінення людей.

Завдяки працям Леоніда Андрійовича, його учнів та співробітників створені, випробувані та впроваджені в практику вискоєфективні препарати для профілактики та лікування гострих радіаційних уражень, зокрема, радіопротектор індралін як засіб профілактики гамма-нейтронного опромінення, препарат дезоксинат як один з ефективних засобів лікування гострих радіаційних уражень. У результаті досліджень Л.А. Ільїна для боротьби з інкорпорацією різних радіонуклідів в організмі розроблені та випускаються альгісорб, фероцин, препарати стабільного йоду та група комплексонів. Відомий практикам препарат «Захист» є одним з найбільш ефективних засобів для деконтамінації шкірних покривів від продуктів урану, плутонію та інші. З ім'ям Л.А. Ільїна пов'язані розробка та застосування в практику атомної промисловості та енергетики соціальних портативних аптечок для професіоналів та аптечок для населення з відповідними протирадіаційними препаратами для застосування у разі радіаційних аварій. За ідеями Леоніда Андрійовича та за його безпосередньою участю розроблені медико-біологічні засоби та спеціальні системи захисту особового складу від одного із видів ядерної зброї, за це йому у 1985 році присуджена Ленінська премія. Ветеран підрозділів особливого ризику Л.А. Ільїн неодноразово брав участь, і зокрема як науковий керівник, у випробуваннях розроблених препаратів в полігонних умовах.

Під керівництвом та за безпосередньою участю Л.А. Ільїна розроблені регламенти аварійного опромінення людей і вперше у світовій практиці (1971 р.) — методичні рекомендації із захисту

населення у випадку аварії на ядерних реакторах. Ці розробки і подальша їх модифікація (1983 р.) стали основоположними в обґрунтуванні заходів із захисту людей під час катастрофи на ЧАЕС та після неї від її наслідків.

З перших днів і впродовж найбільш важкого періоду працював у центрі ураження, був одним із наукових керівників медико-біологічних та гігієнічних робіт з ослаблення наслідків катастрофи, ухвалював принципи рішення щодо стратегії й тактики захисту людей.

Л.А. Ільїн — перший у світі вчений, який розробив та обґрунтував прогноз радіологічних наслідків катастрофи на ЧАЕС, в подальшому підтверджений провідними зарубіжними та вітчизняними спеціалістами.

Теоретичні роботи Леоніда Андрійовича присвячені одній з найбільш актуальних проблем радіаційної медицини та гігієни — оцінці реальних ризиків опромінення людей і на цій основі регламентації рівнів низькоінтенсивного хронічного опромінення. Він розробив концепцію «практичного порогу» в радіаційній епідеміології та гігієнічному нормуванні.

Л.А. Ільїн є автором та співавтором 15 монографій, посібників, керівництв та понад 300 наукових публікацій. Серед них фундаментальні монографії: «Основи захисту організму від дії радіоактивних речовин» (1977 р.), «Радіоактивний йод у проблемі радіаційної безпеки» (1972 р.; перекладена англійською мовою 1975 р.), «Великі радіаційні аварії: наслідки та захисні заходи» (2001 р.; перекладена японською мовою, 2003 р.; англійською — 2004 р.). Монографія Л.А. Ільїна «Ядерна війна: медико-біологічні наслідки» (1982 та 1984 рр.), написана у співавторстві з Є.І. Чазовим та А.К. Гуськовою, вийшла двома виданнями та перекладена п'ятьма мовами. Ця книга зіграла важливу роль у світовій політиці, вона сприяла запобіганню ядерної катастрофи. Це була одна з перших науково обґрунтованих розрахункових оцінок наслідків термоядерної війни, що свідчила про абсолютну неможливість досягти в ній перемоги. Є.І. Чазов, Л.А. Ільїн, А.М. Кузін та американські вчені Б. Лаун, Г. Міллер та Е. Чевіан у грудні 1980 року в Женеві започаткували рух «Лікарі за відвернення ядерної війни». В 1985 році цей рух був удостоєний Нобелівської премії миру.

Науково-публіцистична книга Л.А. Ільїна «Реальність та міфи Чорнобиля» вийшла двома виданнями в Росії (1994 та 1996 рр.), видана англійською мовою (1995 р.) та опублікована в Японії (1998 р.). В цій монографії автор уперше на основі власних досліджень та досвіду робіт в Чорнобилі представив об'єктивну картину медико-біологічних та психосоціальних наслідків катастрофи. Посібник Л.А. Ільїна «Радіаційна гігієна» (у співавторстві з В.Ф. Кириловим та І.П. Коренковим) став настільною книгою лікарів та студентів, а за висновком відомих фізиків, які працюють в атомній галузі, книга може бути з успіхом використана для викладання в технічних вузах при підготовці спеціалістів у галузі радіоекології, дозиметрії та радіаційного захисту.

У 1974 році Л.А. Ільїн обраний членом-кореспондентом, а у 1978 році — дійсним членом Академії медичних наук СРСР. З 1980 по 1984 рік був членом Президіума АМН, з 1984 по 1990 рік — віце-президентом Академії медичних наук СРСР. Крім професійної та наукової роботи, Л.А. Ільїн багато часу приділяє громадській діяльності. Впродовж двох термінів (1993—2000 рр.) він обирався членом Головного комітету Міжнародної комісії з радіаційного захисту (МКРЗ). З 1972 року є представником СРСР, потім — Російської Федерації в Науковому комітеті з дії атомної радіації ООН (НКДАР ООН). Впродовж 20 років був головою Наукового комітету з радіаційного захисту (НКРЗ) СРСР.

Л.А. Ільїн — головний редактор журналу «Медична радіологія та радіаційна безпека» (2001).

За високі досягнення у розвитку науки про дію опромінення на людину Л.А. Ільїн багато разів був удостоєний державних премій, звань та інших відзнак.

З нагоди ювілею колеги, учні, друзі щиро вітають вельмишановного Леоніда Андрійовича і зичать йому здоров'я та нових успіхів у роботі та повсякденному житті.

До цих вітань приєднуємося й ми, члени Українського товариства терапевтичних радіологів і радіаційних онкологів та колектив редакції «Українського радіологічного журналу».